

libertijn

Humanistisch jeugd-
en jongerenblad

redactie-adres:
Willem Barentszstraat 57
Utrecht

postgiro: 13.82.77.7

redactie:
Lies Bartels
Hans van Weely

eindredactie:
Leon de Smet
Marie Westeneng

grafische verzorging
Peter van Eck van der
Sluijs

abonnementsprijs:
f 7,25 per jaar
(voor donateurs méér)
losse nummers 75 cent

advertentietarief
op aanvraag

2e jaargang nr. 2 ³
februari 1968 maart 1968

verschijnt maandelijks

woord van de week

orgaan van de
humanistische luisterkring

verschijnt wekelijks

abonnement: f 7,50 per jaar

administratie: postbus 114
te utrecht

tel.: 030-24641, postgiro 58

REDAKTIONEEL

Dankzij een nieuwe enthousiaste medewerker van ons blad zal de grafische verzorging en lay-out een (nog?) betere toekomst tegemoet gaan.

Deze medewerker is Peter van Eck van der Sluys. De redactie heet hem van harte welkom! Binnenkort zult u het resultaat van zijn hand ervaren in een weer betere LIBERTIJN.

De Katholieke Kerk is misschien óók met een discussieclubje begonnen. Als je 't zo bekijkt en maar flink actief blijft, ben je Humanistisch Kardinaal voor je 't weet.

(Uit: Haagse HJG/HJB-konvo)

protest

„De Humanistische Jongerengroep, gevestigd te Utrecht, voelt zich verplicht, met kracht te protesteren tegen de vonnissen, die in de Sovjet-Unie zijn uitgesproken tegen de schrijvers Galanskov, Ginsburg, Dobrovolsky en Vera Lasjkova. Zowel de gang van zaken tijdens het proces, waarbij slechts geselecteerd publiek werd toegelaten en waarbij getuigen à décharge onvoldoende werden gehoord, als de tegen de gedaagden uitgesproken beschuldiging zelf, die een inbreuk betekent op de vrijheid van meningsuiting en dus op artikel 19 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, betekenen een schandelijke rechtsverkrachting.

De Sovjet-partij-bourgeoisie heeft zich hiermee wederom, evenals door de ongerechtvaardigde vonnissen tegen de schrijvers Daniel en Sinjavsky, op één lijn gesteld met de reactionaire regimes in Spanje, Portugal en Griekenland, en zichzelf ieder recht ontnomen, tegen deze regimes haar stem te verheffen.

De Humanistische Jongerengroep protesteert ertegen, dat de Sovjet-Unie op deze wijze het jaar van de Rechten van de Mens heeft ingezet, en dringt aan op onmiddellijke invrijheidstelling van de schrijvers Daniel en Sinjaski als van de veroordeelden”.

Met bovenstaand schrijven heeft de H.J.G.-Utrecht zich tot de ambassade van de Sovjet-Unie gericht, in het volle bewustzijn, dat Bresjnev of Kosygin er geen boterham minder om zou eten. Waarom dit protest?

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is al twintig jaar oud, maar de kans is groot, dat op het ogenblik, dat u dit leest, Bantoes en kleurlingen worden gemarteld op het Zuidafrikaanse Robbeneiland; joodse Egyptenaren in de gevangenissen van Caïro; linksgeoriënteerde Grieken op het eiland Jaros, terwijl in Vietnam door beide partijen krijgsgevangenen en burgers worden afgemaakt en terwijl aan dit alles nog vele naamloze geïnterneerden in de kerkers van Spanje, Tibet, Angola, Haïti, Paraguay en vele andere landen moeten worden toegevoegd; zoals we sinds kort weten ook in die van Arkansas, U.S.A.

En dan nú zo'n proces in Moskou.

Het moet onderhand eens blijken, dat de wereld het eenvoudig niet meer néemt, dat de Rechten van de Mens weer eens tot een grap worden gemaakt, en dat dan nog door een zich socialistisch noemend regime!!

Ons protest moet dus worden gevoegd bij dat van alle jongeren, personen, groepen en persorganen, die allen hun afkering hebben laten blijken.

Wie tegenwerpt, dat een papieren protest erg weinig is, heeft volkomen gelijk, maar dat kan of mag nooit een ekskuus zijn om dan maar helemaal niets te doen in een situatie, waarin een humanistische jongerengroep behoort tot de eerstaangewezenen om zich te laten horen.

Dáárom!

Paul Kuiper

LA VIE ANTÉRIEURE

J'ai longtemps habité sous de
vastes portiques
Que les soleils marins teignaient
de mille feux,
Et que leurs grands piliers, droits
et majestueux
Rendaient pareils, le soir, aux
grottes basaltiques.

Les houles, en roulant les images
des cieux,
Mêlaient d'une façon solennelle
et mystique
Les tout-puissants accords de
leur riche musique
Aux couleurs du couchant
reflété par mes yeux.

C'est là que j'ai vécu dans les
voluptés calmes,
Au milieu de l'azur, des vagues,
des splendeurs
Et des esclaves nus tout
imprégnés d'odeurs,

Qui me rafraichissaient le front
avec des palmes,
Et dont l'unique soin était
d'approfondir

Le secret douloureux qui me
faisait languir.

Charles Baudelaire

LA VIE ANTÉRIEURE

Onder gaanderijen bewoog zich
lang mijn leven
die de zilte zon uit de golven
vingen
en waarvan de pilaren, recht en
verheven,
in 't duister de geheimen der
nacht schenen te omringen.

De golven, die de hemel
misvormden in hun deining,
mengden mystisch en vol vuur
hun ruisen met de kleur van 't
neergaand zonnevuur;
het was een paradijsverschijning.

Daar leefde ik temidden van
basalt en amatisten,
van 't azuur, de golven, heilige
graven
en naakte, welgevormde slaven,
die met palmen mij het hoofd
verfristen
en die slechts voorbestemd
schenen te zijn
om mij te doen kwijnen onder
mijn smartelijk geheim.

vertaling: Fred Hulsing

BEIDE GEDICHTEN UIT:
LES FLEURS DU MAL

KLEINE DODE MAN

Op de derde verdieping
van de
ambassade
de veiligste plaats van heel
Vietnam

niet voor jou
je zag zee voor je
op het moment dat je stierf
je kinderen
brandend als fakkels
renden ze
uit je schamele
hut, getroffen door napalm
je vrouw
was al vermoord
nadat ze
verkracht was
bij een zuiveringsaktie
je zuster zit in een bordeel
in Saigon
Amerikaanse
legerhoer
hij kwam net bij haar
vandaan
hij, die jou
doodde
Arme kleine dode man.

Cees Snijder

HET DIEPSTE VAN JE STEM

Het diepste van je stem en
daarvan het witte woord,
had ik vol amusement
in de binnenplaats van mijn vest
willen sluiten en het
eindeloos zwaar laten rusten,
om er zonder wijsheid van
te snoepen; als we niet
verdrongen waren in teveel
klanken van liefde en dood.

hans van weely

HET WOONPROBLEEM IN NEDERLAND

Het wordt zo langzamerhand een goed gebruik dat er eens per jaar een landelijk weekend wordt georganiseerd door een HJG. Deze keer was het Utrecht die op 10 en 11 februari de organisatie voor zijn rekening nam.

Onderwerp was: Het woonprobleem in Nederland. Een lang niet eenvoudig onderwerp.

Dat er meer woningen moeten komen is nauwelijks een punt van discussie. Moeilijker wordt het, zoals tijdens het weekend ook wel bleek, om uit te maken wat voor soort woningen er moeten komen en hoe je dat dan realiseert.

Van een samenvattend rapport, boordevol verrassende nieuwe gezichtspunten is het niet gekomen. Het zat er gewoon niet in. Als alternatief werd besloten om uit de deelnemers een werkgroep te vormen, die alsnog zal proberen een dergelijk rapport te produceren. Gezien de aankondiging voor de organisatoren mogelijk een wat mager resultaat. Anderzijds mag je toch wel stellen, dat zo'n weekend in de eerste plaats wordt georganiseerd voor de deelnemers. En een dergelijk rapport, lijkt me, is voor hen beslist geen voorwaarde voor een aantrekkelijk weekend.

De zaterdagmiddag was zonder meer interessant. De heren W. A. H. W. M. Janssen (dir. van de Utrechtse Bouw- en Woningdienst) en A. H. Dernison (rijksplanologische dienst) gaven hun visie op het woningprobleem.

De heer Janssen gaf een indruk hoezeer de stedenbouwkundigen en de architecten hun stempel drukken op het „woonklimaat” van een nieuwbouwwijk. Er is een latent konflikt tussen de ontwerpers en de bewoners. De ontwerpers zien de woning soms wel eens te veel als een ornament in een nieuwbouwplan. Hoogbouw wordt nogal eens geprojecteerd uitsluitend omdat het het ruimtelijk gezien zo leuk doet.

Met kinderspeelplaatsen en autoparkeergewoonten weet hij maar moeilijk weg. De bewoner wil eigenlijk alleen maar een „leefhof” waarin hij zich thuis voelt. De aan hem opgedrongen woning, met al de bijbehorende bepalingen (wat zoal niet mag) is een drastische beknotting van zijn woonvrijheid.

De heer Dernison had een sociologische benadering. Zo zag hij de sociale kontakten die tijdens de tweede wereldoorlog zijn ontstaan als oorzaak van de flatbouw en de wijkgedachten. Beide voldoen niet om deze kontakten te bevorderen.

Uit een eenvoudig bevolkingsonderzoek in een Utrechtse nieuwbouwwijk bleek, dat de bewoners de buurt saai vinden (voor de jeugd „om dood te gaan”). Werd echter de vraag gesteld: Woont u prettig?, dan was het antwoord ja. Het antwoord was volgens spreker wel te verklaren.

Enerzijds ervaart men het als een opluchting de sociale controle (iedereen let op iedereen) van de oude buurt kwijt te zijn, anderzijds is een objectief antwoord moeilijk vanwege de energie die men besteed heeft aan het inrichten van het huis.

Aan het eind van de middag kwam de heer Janssen met een reëel probleem. Hij signaleerde een dreigende desintegratie van de stedelijke bevolking. Autonome randgemeenten van de grotere steden schijnen n.l. een zeer sterke voorkeur te hebben voor het opnemen van stadsbewoners met de hogere inkomens (Bloemendaal, Wassenaar).

Met deze zaterdagmiddag bleek het vuurwerk van het weekend wel verschoten te zijn. Het amusement van de avond stond op het niveau van een weekse avond à la Bronbeek.

Op zondag werd in gespreksgroepen nog wat voortgeborduurd op het onderwerp. Het resultaat hiervan heb ik reeds vermeld.

Jaap Snoek

SCHIP EN LADING

Op 26 januari jl. werd in onze — door griep geteisterde — jongerengroep „de erfenis van het Humanistisch Verbond” onder de loop genomen. Wij zijn tot de konklusie gekomen dat we deze erfenis moeten aanvaarden, maar dat we deze anders moeten hanteren en formuleren.

We kunnen in de verschillende groepen toch eksperimenteren, lukken bepaalde activiteiten, dan zijn daar de kontaktdagen (be- slist geen tijdvetende bijeenkomsten) goed voor; mislukt er iets dan hebben we de aloude doofpot altijd nog!

Wat hebben we aan een nieuw schip met oude lading, laten we het oude schip opknappen en er een waardevol gezellig iets van maken dat de mensen trekt vanwege de sfeer die er van uit gaat!

(Jongerengroep Apeldoorn)

Geef jezelf

REKENSCHAP

**DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur, dat
een blad wil zijn voor de verdieping
van de humanistische overtuiging.**

Abonnementsprijs f 13,50 per jaar; voor con-
tribuanten van de Humanistische Stichting
Socrates, en voor studenten f 12,— per jaar.

**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES**
Postbus 114, Utrecht
Giro 58 22 93

PATOGRAFIE VOOR SEEDORF

Naar aanleiding van een brief van Thuisfront heeft het bestuur van de gemeenschap Den Helder gemeend in plaats van de gebruikelijke nodige financiën voor het Humanistisch Militair Tehuis te Seedorf (Duitsland) een kunstwerk ter inrichting aan te bieden.

De opdracht hiervoor werd aan ondergetekende verstrekt met als bedoeling deze uit te voeren. Faciliteiten die door sommige mensen weleens over het hoofd worden gezien. Kijk alleen maar naar de politiek. Ik zei: „POLITIEK”!

Namelijk... het niet uitvoeren van een opdracht is hetzelfde als konservatisme in de meest realistische vorm. Wel aanhoren, maar denken: Barst maar, ik zit wel lekker hier! Helaas zien we dit beeld over de gehele linie van onze vaderlandse partijstructuur. En wel als volgt: ... de top: konservatief, hogere leeftijd en idem beleidvoering; de jongeren: progressief (in theorie), praktisch redenerend.

Aangezien de ouderen er blijkbaar geen acht op slaan, dat de jeugd de toekomst heeft, zal diezelfde jeugd de ouderen hierop moeten wijzen.

Het is de plicht van jongeren dit met de nodige takt, vastberadenheid en **RADIKALISME** te doen. Een andere uitweg is hier volstrekt onmogelijk, gezien de duffe stelselmaticigheden, waarmee men in het openbaar pleegt op te treden, en... dan nog al eens te laat optreedt!

Wellicht zullen enige wijsbegeerders onder u reeds begrepen hebben, dat 't stukje slaat op die zendgemachtigde, die zoveel reclame in zijn televisie-uitzendingen doet (maar niet heus).

(Antonie Rüeck, grafikus, Huisduinen)

100 HJG-ers IN GROOT ROTTERDAM

Zaterdag 2 maart 1968 was een feestelijke dag voor de HJG ROTTERDAM. Op die dag werd namelijk het 100ste lid officieel binnengehaald. Wie dit was had men tot het laatste ogenblik geheim gehouden. Om 10 uur maakte de voorzitter, Hans Verhoeff, bekend wie als 96e t/m 100ste lid in de boeken van de vereniging was ingeschreven. Daarop trad het 100ste lid, Gerard Verbeek, begeleid door de vice-voorzitster, Els Peekel, binnen. Onder het zingen van het bekende lied „Lang zal ie leven” door ongeveer 45 aanwezigen nam hij plaats op een versierde zetel.

De voorzitter hield daarop een toespraakje, waarin hij ondermeer zei, het leuk te vinden hem als 100ste lid welkom te heten. In de eerste plaats voor hem zelf, Gerard, en in de tweede plaats voor de vereniging, omdat het bereiken van deze mijlpaal voor een vereniging tot een teken is, dat zij groeit. Dit is in deze tijd voor verenigingen iets bijzonders. Alom ziet men dominees en pastoors bezig, verenigingen waarin zij hun jonge schaapjes hebben ondergebracht, nieuw leven in te blazen. Bij de HJG is dit blijkbaar niet nodig, hetgeen waarschijnlijk door de humanistische geest komt die hier heerst. Dat de humanistische geest de toekomst heeft, wordt door de groei van de vereniging toch wel enigszins bewezen, aldus de voorzitter. Volgens las hij enige cijfers voor over de groei. In 1965 telde de

vereniging 68 leden, op 1-1-1966 83 leden, op 1-1-1967 83 leden, op 1-1-1968 93 leden en op 2 maart 1968 101 leden en ongeveer 40 belangstellenden. Hij merkte op, dat hij er wel eerlijkheidshalve bij moest vermelden, dat het waarschijnlijk ongeveer 20 jaar geduurd heeft eer deze aantallen bereikt zijn. De toespraak werd besloten met het overhandigen van de lidmaatschapskaart.

Gerard Verbeek dankte de voorzitter voor zijn woorden en zei, dat het bereiken van 100 leden toch ook zeker door de activiteiten van het bestuur kwam. De voorzitter repliceerde, dat het huidige bestuur nog slechts één week in functie was en dat de woorden van Gerard dus geheel voor rekening kwamen van het oude bestuur. Daarop overhandigde hij hem een oorkonde en een abonnement op Libertijn.

De festiviteiten werden voortgezet met het aanslaan van een vat bier door de „jubilaris”. De niet-bierdrinkers konden aan een wijntje nippen. De laatste officiële handeling van het 100ste lid was het ontketen van een sneeuwbal dans. De eerste uitverkorene was de vice-voorzitster. (Zij had hem per slot van rekening op de vereniging geïntroduceerd een paar maanden geleden...)

rotterdammer

KADERTRAINING

Met de voorbereidingen voor de kadertraining is de werkgroep Jeugd en Jongeren thans zeer ver gevorderd. In een voorbereiding met enkele toekomstige deelnemers is het voorlopige programma doorgenomen en zijn er nog enkele zaken aan toegevoegd. Er staan thans onderwerpen op het lijstje als „een modern mensbeeld”, „groepsbeleving”, „hoe organiseren we feest en waarom”, „waar, niet waar, onbeslist”, „gespreksgroepen”, „andere stromingen”, „seksualiteit en onze groepen”, „aktualiteiten: euthanasie, polemologie, nieuwste literatuur, diskriminatie” e.d. En dit alles niet alleen met theoretische inleidingen, maar ook met praktische voorbeelden en oefeningen. Indien er nog belangstellenden mochten zijn; er kan nog een enkele deelnemer worden ingeschreven, maar dan wel per omgaande opgeven bij het sekretariaat van de werkgroep, Marathonweg 71 huis, Amsterdam, tel. 020-721569.

De data van de kadertraining zijn: de weekenden 23-24 maart en 8-9 juni en de zaterdagen 6, 27 april en 11 en 25 mei.

INTERN. HUM. JONGEREN-KONGRES

Van 13 tot 16 april a.s. vindt te Sint-Niklaas het eerste door de Belgische H.J.B. georganiseerde internationale humanistische jongerenkongres plaats. Het thema is KUNST EN MORAAL, de openingsrede zal door de I.H.E.U.-voorzitter prof. dr. J. P. van Praag worden uitgesproken en verder staan interessante en actuele onderwerpen op het programma, zoals pornografie, censuur, film- en toneelvoorstellingen, psychedelisch, enz. Deelnemersprijs inclusief logies en maaltijden Bfr. 350. Inlichtingen en opgave bij G. de Munter, De Cauwerstraat 45, Sint-Niklaas (Waes), België.

HUMANISME EN KOM

In hoeverre mag het kommunisme zoals het door Marx tot en met Mao Tse Toeng wordt gepropageerd, een humanisme worden genoemd? Dit is de vraag waarop het navolgende een begin van antwoord wil zijn. Het lijkt mij tamelijk vanzelfsprekend dat in volgende nummers van Libertijn discussie zal worden gevoerd naar aanleiding van het hier gestelde. Kritiekloos lezen is ook voor de schrijver weinig inspirerend.

Het Marxisme is atheïstisch in deze zin, dat elke religie verworpen wordt waarin de mens **niet** zou zijn: het hoogste wezen voor de mens. Met deze stelling valt praktisch geen enkele godsdienst (wat niet hetzelfde is als: religie) in overeenstemming te brengen. Het Marxisme is dus wézenlijk ongodsdienstig. Omdat de mens het hoogste wezen voor de mens is (c.q. moet zijn), zullen alle verhoudingen omver geworpen moeten worden waarin die mens een vernederd, geknecht, verlaten, verachtelijk wezen is. Het Marxisme gaat dus vanuit een beleving van het mens-zijn naar een normering van dat mens-zijn, waarbij het zo volledig mogelijk een beroep doet op de menselijke vermogens (en op niets anders dan dat). Met andere woorden: het marxisme is een radikaal humanisme, dat zijn levensbeschouwing doortrekt tot in de praktijk van het dagelijks leven. Het gevaar van dit Marxisme lijkt mij, dat het de godsdienstige beleving (misschien: de beleving die godsdienstig wordt geïnterpreteerd) veronachtzaamt, ja zelfs geringschat en vaak bij voorbaat minacht. Dit aspect van onverdraagzaamheid bedreigt elk gesprek met andersdenkenden met een grondige mislukking. In Polen en Tsjechoslowakije bijv. begint men in te zien, dat dialoog met de kerken onmogelijk is zolang men zijn eigen uitgangspunt op een dogmatisch voetstuk zet. Wat radikalisme en „fundamentalisme” betreft, konden de communisten overigens in vroeger tijden vaak genoeg nog een lesje leren van hun godsdienstige broeders en zusters. Ik bedoel maar: dat kerk en kommunisme elkaar beten, kan moeilijk alléén aan het kommunisme verweten worden. Het atheïsme van het Marxisme stelt zich strijdbaar op tegenover de godsdienst **voorzover** de laatste vernedering, knechting, verlatenheid en verachting van de mens aanvaardt, ja zelfs bevordert (door aan de verhoudingen mee te werken die genoemde negatieve belevingen ten gevolge hebben). De beperking die ik hierboven aangaf, komt onvoldoende tot uiting in de opvoeding van staatswege zoals die in Rusland nog steeds wordt ge-

geven. Het gevaar van deze kollektivistische benadering is m.i. dat een dialektische ontwikkeling kan verzanden. Het heeft voor het kommunistische denken weliswaar geen enkele zin het systeem als zodanig, al is het maar bij wijze van veronderstelling, te verworpen, maar het is waarschijnlijk evenmin nodig de levensbeschouwing van waaruit men tot aanvaarding van het leven van mensen-voor-mensen komt, geheel en al vast te leggen. Elke beschouwing die tot samen-leven uitnodigt op basis van principiële gelijkwaardigheid, verdraagt zich, als ik het goed zie, uitstekend met het kommunisme als economisch en maatschappelijk systeem. En moge het al waar zijn, dat enige uitgangspunten als wetenschappelijke gegevens worden gepresenteerd, evenzeer zal bij voortgaande ontwikkeling blijken (en is reeds hier en daar aantoonbaar), dat men tot voorzichtiger opstelling zal komen zodra de bedreiging van het kapitalisme minder groot is geworden.

Dezelfde oorzaak die het godsdienstigen moeilijk maakt de nieuwe produktie- en eigendomsverhoudingen te aanvaarden welke door het kommunisme worden nagestreefd, belemmert ook vele communisten de mogelijkheden onder ogen te zien van **loyale** samenwerking met godsdienstigen. In beide gevallen namelijk werd een levensbeschouwing onlosmakelijk verbonden (**gebonden**) geacht aan een bepaalde maatschappijstructuur. Het verband tussen filosofie en produktieverhoudingen moge duidelijk zijn, waarschijnlijk ziet men bij herleiding van het een tot het ander toch wel enige interessante aspecten over het hoofd; zodoende vervalt men in eenzijdigheid, die niet kan worden verhuld door geleerde en uitvoerige betogen over en weer, waarbij artiest en intellectueel in beide kampen behoorlijk in het verdomhoekje komen te zitten. Het bewuste humanisme van het kommunisme (dat wil zeggen: het atheïsme) leidde tot een streven naar opheffing van de privaat-eigendom en van de arbeidsverdeling der burgerlijke (voor een groot gedeelte met de kerkelijke leer in dezen verweven) samenleving. Behalve de kritiek van de godsdienst in het algemeen (niet altijd: van de godsdienstige) spitsten zich op dit punt ook liberale en sommige socialistische bedenkingen toe. De vraag wordt dus nu: zijn niet meerdere systemen te rijmen met de atheïstische en humanistische levensopvatting — systemen waarbij wellicht de tegenstelling tussen maatschappelijke en economische regeling van zaken en diverse le-

vensbeschouwing soepeler wordt opgelost en tot wie-weet vruchtbaarder dialoog aanleiding kan geven? Met andere woorden: waarin schuilt nu eigenlijk precies onze voorkeur voor een burgerlijk-demokratische politieke en economische structuur in vergelijking met de kommunistische oplossing dezer vraagstukken?

Laten wij eerst eens een mogelijke Marxistische beantwoording geven. Allereerst moet dan worden opgemerkt, dat er geen communist bestaat, die de waarde van het kapitalisme in de historie der mensheid ontken. Ronduit wordt gesteld, dat de privaateigendomsystemen pasten in een bepaalde fase en vrijwel alles het aanzijn hebben gegeven wat nodig was voor de mens om tot ontwikkeling te komen: de techniek heeft de natuur tot een menselijk element gemaakt, waarin en waardoor de mens zich naar zijn wezen kan verwerklijken. In zuiver materieel opzicht is de periode van de privaateigendom een nuttige, ja zelfs een noodzakelijke fase in de geschiedenis van de mensheid. De materiële produktieve krachten van een samenleving nu komen, naar het inzicht van Marx, in de loop van de ontwikkeling „in tegenspraak met de voorhanden produktie-verhoudingen of, wat enkel een juridische uitdrukking ervoor is, met de eigendomsverhoudingen waarbinnen ze zich tot dusver hadden bewogen”. Eerst wanneer dit laatste het geval is, wordt men zich bewust van een onrechtvaardigheid in de bestaande verhoudingen; misschien mag men ook stellen: pas dan wordt het onrechtvaardig. Deze fase is, ondanks de schijn van het tegendeel, thans bereikt, althans in vele westerse landen, bijv. (om lekker dicht bij huis te blijven) in Nederland. De huidige eigendomsverhoudingen worden verdedigd door de bezittende klasse (wij kunnen in het algemeen niet anders verwachten, hòe „verlicht” de mensen van deze klasse dikwijls ook zijn: hun motivering klinkt altijd nog redelijker dan de werkelijke drijfveer, nl. het bezitsinstinkt, dat al te zelden wordt herkend), terwijl minstens 80 % van de bevolking ófwel geen andere mogelijkheid ziet en dus aanvaardt ófwel de (meestal valse) hoop koestert éénmaal tot de andere klasse te kunnen overgaan. Met andere woorden: de politieke strijd is een belangen-strijd en de interesse van de diverse groeperingen (of klassen) is aan elkaar tegengesteld.

De westerse democratie is in wezen een handig (en soms onbewust) kamoefleren van de keiharde waarheid. De praktijk is

IMUNISME

nog steeds dat het merendeel van de bevolking zich door de minderheid in dienst laat nemen om diezelfde minderheid daar voordeel van te laten trekken. Dat de meerderheid in dit systeem niet meer in volledige armoede leeft, mag dankbaar worden opgemerkt (de minderheid moet überhaupt aan de meerderheid koopkracht geven om winst te kunnen behalen, dus mag de beloning niet te laag liggen). Kon nu maar aangetoond worden, dat dit alles noodzakelijk zo moet blijven, bijv. omdat anders de materiële omstandigheden minder goed worden dan ze thans zijn (een veel te beluisteren redenering), dan zou men er vrede mee kunnen hebben. De laatste vrucht aan de boom der techniek, de automatisering, maakt toch wel duidelijk, dat dit praatje snel veroudert. Het is toch al te gek, dat men op grond van bepaalde privileges (erfrecht e.d.) de zegening der techniek door partikulieren aan de mensheid doet toekomen. We zijn bezig uit het systeem te groeien en te ontdekken dat het distributie-vraagstuk, dat thans aan de orde komt, in wézen tot de taken van de gemeenschap behoort. Investeren in diverse bewapeningen geeft al bijna geen oplossing meer (al verschaft ze inderdaad aan velen werk en inkomen), en heeft als pittig nadeel, dat je er wel een keer wat mee moet doen (minstens reeds omdat men anders niet meer gelooft dat de bewapening moet worden volgehouden). De bewapening van het Westen is nergens tegen „rechts”, overal tegen „links” gericht. Zie hier een treurige demonstratie van de belangenstrijd, waarin onze democratie zich heeft verward.

Ik ga nu eerst een omweg maken om pas dan weer op de hoofdvragen terug te komen. Als het humanisme een samenvattende term is, voor een poging om leven en wereld te verstaan met een beroep op menselijke vermogens, lijkt er weinig aanleiding om het kommunisme er niet onder te rangschikken. Maar de beschrijving is om te beginnen zeer onvolledig (het humanisme láát zich moeilijk omschrijven), en wij moeten de menselijke vermogens dus nader bekijken. Het is mij duidelijk, dat bijv. de artistieke creativiteit in Sovjet-Rusland aan banden wordt gelegd en daarmee tal van mogelijke ervaringen worden verstikt of zelfs niet tot het bewustzijn kunnen doordringen. Dit is óók vernedering van de mens; hij wordt wéér knecht; een gevoel van verlatenheid overvalt gemakkelijk zowel kunstenaars als denkers; zelfs kan hij een uitgestotene worden doordat hij niet in

staat is niet te zijn wie hij wezenlijk is. Ook dáár is het zo, dat wie judaspenningen aanneemt, met pauweveren wordt getooid. Hier kan men dan nog aan toevoegen, dat de solidariteit met een bepaalde klasse ogenschijnlijk toeneemt naarmate men andere klassen háát. De belangentegenstelling bestaat, maar het is typerend voor alle humanisme, dat men er naar streeft de mens in de mens te ontdekken. De tegenstander is niet alleen vijand, maar ook medemens. Ook moet worden opgemerkt, dat de „doctrine d'action” die het Marxisme wil zijn, de behoefte aan redelijkheid dikwijls verdringt om tot simplifikaties te komen die een duidelijk voorschrift opleveren. Hier staat echter tegenover, dat krachten van toewijding en trouw en een beleving van solidariteit aan bod komen, zoals men dat bij ons in het Westen toch maar zelden aantreft. Het individu beleeft zich ginds dikwijls in en aan de activiteiten van de gemeenschap, terwijl men hier vaak in eenzaamheid ronddobbert zonder enige wezenlijke band met de naasten.

De humanist ervaart een waardebesef dat niet naar willekeur kan worden gewijzigd, wél ontwikkeld (het is dus geen statisch gegeven, maar in dynamische evolutie), vooral bij toenemend wézenlijk contact (kommunikatie, intersubjectiviteit). In het kommunisme wordt ook dit waardebesef in de kontekst van de menselijke produktie gezien; zodra wij dit gezichtspunt iets verwiden, krijgen we een benadering van mens-en-wereld (in onlosmakelijke samenhang) die vele westerse, moderne theorieën hieromtrent zeer nabijkomt. Het kommunistisch humanisme stelt zich konstruktief op tegenover nihilisme en vertwijfeling waarbij alles waardeloos wordt; het geeft daarbij een begin van antwoord op de vraag onder welke omstandigheden negatieve waardering van het menselijk zijn optreedt. De zeer wezenlijke behoefte aan contact van mens tot mens is een bruikbaar uitgangspunt van actie gebleken; het humanisme streeft naar die maatschappij waar een vrije wisselwerking tussen de individuen mogelijk is. Geboeiden zien zelden in hun cipier een partner; niet alleen het partikuliere bezit van produktiemiddelen, ook de kommunistische partij en de staat als orgaan van politieke diktatuur moeten verdwijnen, echter niet nadat ze hun noodzakelijke rol in de gschiedenis hebben gespeeld en een nieuw besef van vrijheid-in-gemeenschap een andere maatschappijvorm als uitdrukking vraagt. Met dit ideaal doet men

een grootse poging een werkelijk nieuw hoofdstuk aan de evolutie toe te voegen: de mens niet langer een min of meer intelligent roofdier (men néemt of wordt genomen), maar een eerbiediging van anderen op grond van partisipatie aan de wereld van anderen; met andere woorden: de vage notie van het zedelijk besef wordt werkelijkheid door ons aller werkzaamheid, en wij bleken in onze idealen enigszins vooruit te grijpen naar wat zich door en in ons handelen hoe langer hoe meer waar maakt in de geschiedenis.

Van Marx tot Mao Tse Toeng loopt een rode draad van humanistisch denken. De levensovertuiging waar het huidige kommunisme uit voortkomt, is atheïstisch. Als oplossing voor maatschappelijke en economische vraagstukken verdraagt het zich in de toekomst waarschijnlijk zeer goed met godsdienstige levensoriëntaties; daar staat tegenover dat het in zijn politieke aspiraties botst met de westerse opvatting omtrent democratie. Ziet het westen kans om gevestigde belangen op te ruimen ten bate van verhoudingen die meer beantwoorden aan de huidige gigantische ontwikkeling, dan is het slechts een kwestie van tijd of wij ontdekken in beide kampen elkanders zwakke en goede zijden. Ik zou namelijk niets kunnen noemen wat ons absoluut scheidt, behalve misschien het feit dat een betrekkelijk klein aantal mensen in onteigeningsprocedures zou worden verward. Ik geef toe: bewapenings- en andere industriële maniakken (plus hun slippendragers: ekonomen die de noodzaak van dit soort budgettering „aantonen”) zijn tegen de ontwikkeling zoals boven geschetst (en welke m.i. de meest redelijke zou zijn). Aangezien onze democratische rechten meestal net iets meer zijn dan wij zelf wel weten, moet het mogelijk zijn om heilloze mechanismen stop te zetten. Zou dit, bijv. door onverschilligheid van het merendeel der bevolking, niet gebeuren, dan mogen wij hopen dat een andere revolutie dan die van het proletariaat zowel in Oost als in West enthousiaste medewerkers zal vinden. Een al te sterke overtuiging van het alleenzigmakende van de kommunistische of westerse-demokratische doctrine is waarschijnlijk voor grote delen van de wereld een belemmering om nieuwe mogelijkheden ter oplossing van de voornaamste problemen te vinden. Die problemen lijken mij te zijn: het wereldvoedselvraagstuk, de kwestie van de bewapeningswedloop en de automatisering.

Arjen Struik

laat je ziel leegvloeien langs mijn
 schouders
 beweeg je handen tastend en
 strelend
 langs mijn lichaam
 keer je dode ogen af en haal ze
 uit die
 stervende aanbidding
 pas dan
 pas dan zal mijn dronken adem
 stokken
 en mijn koude geest
 zich warmen aan jouw ziel
 die leeggevloeid is aan mijn
 schouders.

TAB

De ene vrouw is de veilige
 haven,
 De ander de woelige zee,
 De een moet men bevaren,
 Met de ander drinkt men thee.
 bob

m & w

Abonneert u op

MENS EN WERELD

het 14-daags orgaan
 van het Humanistisch Verbond.

Redactie en administratie:

Oudegracht 152, Utrecht.

Giro 30.49.60 t.n.v.

het Humanistisch Verbond
 te Utrecht.

Abonnementsprijs f 9,50 per jaar

REACTIE OP HET ARTIKEL „HET VERSCHIJNSEL GODSDIENST” IN HET JANUARINUMMER VAN DIT BLAD

Het zijn niet de „blote” feiten uit dit artikel die mij doen reageren; integendeel, juist deze argumenten en nog een paar andere zoals de onverdraagzaamheid, het dogmatisme, de haarkloverij en de onderlinge verdeeldheid die mij, als agnosticus, de kerk hebben doen verlaten.

Het afschilderen van de godsdienst als een puur negatieve en belachelijke zaak, gaat mij echter veel te ver. Door deze eenzijdigheid, door deze welhaast antagonistische beschouwingswijze, bereikt men mijns inziens totaal niets en het is dan ook deze teneur van het artikel waartegen ik bezwaar heb.

In een relativerende, verdraagzame en voor andere meningen respect hebbende levenshouding, moet toch ook plaats zijn voor de positieve waarden die andere mensen aan hun overtuiging of „geloof” ontleen? In het „verschijnsel godsdienst” wordt daar echter zelfs niet met de geringste bewoordingen over gerept. Voorbij wordt gegaan aan de ontwikkelingen die momenteel in alle kerken aan de gang zijn, aan het houvast dat velen hebben aan het ideale mensbeeld van de Christusfiguur, aan de sociale bewogenheid en naastenliefde waarvoor velen hun inspiratie aan hun geloof of religieus gevoel ontleen.

Natuurlijk, er is veel kritiek op de kerken en hun leden uit te oefenen en daar sta ik ook voor een groot deel achter.

We moeten echter, juist als humanisten dacht ik, oog hebben voor het feit dat ondanks alles, er ook onder andersdenkenden zeer velen van goede wil zijn die, evenals wij, trachten te bouwen aan een wereld die zij als ideaal zien. Met kritiek alleen komen we er niet; we zullen moeten proberen het positieve in de anderen te leren ontdekken, te waarderen en te respecteren.

Heimen Schotman

niet weten

ze vragen me
 of ik me eenzaam voel
 en ik zeg
 dat ik niet weet wat het is

ze vragen me
 of ik van haar houd
 en ik zeg
 dat ik niet weet wat het is

ze vragen me
 of ik wel leef
 moet ik nu zeggen
 dat ik niet weet wat het is?

TAB

Het bevolkingsvraagstuk, mevr. mr. dr. M. Rood-de Boer, uitg. Hum. Verbond f 0,50.

Hoofdraadsman Lips gaat onverminderd voort met lektuurvoorziening. Ook dit boekje verscheen in de Oriëntatiereeks als eerste deeltje in de serie over wereldproblemen. Binnen het bestek van ongeveer 20 pag. roept mevr. Rood een helder beeld op van wat er allemaal te maken heeft met dit enorme wereldprobleem. Gelukkig blijft het niet bij een wereldwijde verkenning, maar worden ook de Nederlandse aspecten onder de loep genomen. Familie-planning is uiteraard de oplossing waarbij elk echtpaar zijn eigen verantwoordelijkheid heeft. Behalve deze persoonlijke verantwoordelijkheid, duidt de schrijfster ook duidelijk de overheidstaak aan op het terrein van de voorlichting (cq het verstrekken van subsidie t.b.v. deze voorlichting). Zij gaat echter verder en bekritiseert het huidige systeem van de kinderbijslag. In tegenstelling tot onze huidige regering die de Sociaal Economische Raad advies gevraagd heeft over de mogelijkheden om voor de eerste twee kinderen de kinderbijslag af te schaffen, pleit zij voor KB t.b.v. het gewenste kinderaantal (2 à 3 per gezin, dan blijft de bevolking ongeveer op hetzelfde peil) en geen KB voor de „extra-kinderen”. Gelukkig een ander geluid, dan dat wat onlangs over de televisie naar aanleiding van Sextant hoorden van vier voor-aanstaande dames, onder wie het oud-Hoofdbestuurslid en Kamerlid mevr. H. Singer-Dekker. Alle vier de dames waren het er roerend over eens dat geheel het seksuele leven inclusief het aantal kinderen dat de wereld ingeschopt wordt, een kwestie van persoonlijke verantwoordelijkheid is, met uitzondering echter van de materiële voorzieningen in de vorm van kinderbijslag en belastingvermindering, om nog maar te zwijgen van het geld dat er nodig is voor het onderwijs e.d. van deze kinderen.

Humanistisch Verbond, H. J. J. Lips, e.a. uitg. Hum. Verbond f 2,— 141 blz.

In dit boekje wordt het humanisme, het Verbond en aanverwante zaken op duidelijke wijze uit de doeken gedaan. Constandse maakte een uittreksel uit zijn boek De geschiedenis van het Humanisme in Nederland, Bongers geeft een beeld van de situatie ten tijde van de oprichting van het Verbond, Spigt gaat in grote lijnen de geschiedenis van het Verbond zelf na en Van Grootheest belicht het maatschappelijk werk van Humanitas. Van Praag bespreekt de stand van het moderne humanisme en Van Dooren de verscheidenheid er van. Behalve een voorwoord behandelt Lips ook de achtergronden van een humanistische opvoeding en het internationale humanisme. De laatste drie hoofdstukken zijn geschreven door een katholiek (rooms), een katholiek-reformatorisch christen en een buitenkerkelijke niet-aangeslotene. Op zichzelf en ter wille van de objectiviteit bijzonder lofwaardig, maar zo goed als ik al moeite heb met de term „katholiek-reformatorisch christen” en met theologische literatuur, zo kom ik er met deze twee christelijke bijdragen ook niet uit. Als ik me in theologische schriftuur verdiep, dan heb ik het idee dat ik er wel iets van begrijp, maar dat er niets voor me gaat leven. Bij beide schrijvers kreeg ik het idee, dat ze niet altijd hebben begrepen waar het om gaat in het humanisme omdat het voor hun geen levende werkelijkheid is. Oldewelt maakt als niet-aangeslotene in het laatste hoofdstuk een aantal kritische opmerkingen, die gelukkig alle voorgaande kritiek tot redelijke proporties terug brengt.

Impressie, door H. Nieuwland.

aan de horizon rilt het dorp. heel de natuur wacht vol spanning op iets dat misschien, heel misschien komen gaat. aan de horizon rilt het dorp. de natuur wacht en zwijgt. wacht op de wind die koelte brengen zal. en misschien, heel misschien zal de wind ook regen brengen. misschien zal de natuur zich kunnen baden in de koele regen, misschien zal het graan kunnen drinken...

maar nu is alles nog stil. de bomen staan roerloos. Grauwe takken omhelzen de zon, de natuur wacht en zwijgt...

plotseling... of is het wel zo plotseling...? maar toch... ja toch... een dunne tak begint langzaam te bewegen, langzaam nauwelijks merkbaar. de bomen geraken in de grootste opwinding. aan de einder plakt een god de witte affiches die een storm aankondigen op de strak blauwe hemel. een witte bloem ziet het hij begint te lachen, hij schudt van de lach. een goddelijke hand plakt meer en meer affiches in de ruimte. wild beginnen de bomen te dansen. zou het dan toch nog waar zijn? zal de wind komen, en de regen? met hun takken vertellen de bomen het door „de wind, de wind eindelijk de wind, de wind komt.” blaadjes vliegen door de lucht en vallen tussen het korren „de wind, de wind” fluisteren zij het korren toe, „de wind de wind kom dan toch, lief korren dans met mij” en het korren danst met de blaadjes, met de bomen, de bloemen. de natuur viert zijn feest, het is bal in de natuur.

maar zoals altijd wordt de wind meegesleept in zijn dolle roes van vreugd. de wind weet niet meer wat hij doet, wilder en wilder zweept hij het feest op. de natuur wordt dol. en de wind, stomdronken en roept zijn beste vriend. een bliksem-schicht breekt de hemel, breekt de oceaan van het heelal. een feestdrank wordt uitgestort over de feestvierenden. en meer en meer regen wordt geschonken op het bal. maar ook spoedig zal dit feest teneinde zijn. dit feest is te mooi, te wild. de oude bomen gaan het eerst. krakend, schreeuwend verlaten zij het bal. het was hun laatste bal en tevens hun mooiste. later veel later als het feest op zijn hoogtepunt is verdwijnen ook de jonge bomen, het graan de bloemen. kreunend nemen zij afscheid. ja het was een groots bal het mooiste bal aller tijden en de wind? de wind huilt, er is niemand meer op zijn feest. ze zijn allemaal weggegaan. de wind speelt nog wat, treurt nog wat en dan valt hij in een diepe slaap.

later loop ik door de woestijn die een bos geweest is. ik loop langs een steenvlakte waar eens korren gegroeit heeft. ik vlij mij neer in het hete zand. ik huil.

H. Nieuwland

jeugdkampen

De commissie jeugdkampen van de Werkgroep Jeugd en Jongeren van het Verbond organiseert komende zomer enkele tentenkampen, t.w.

1. een *kinderkamp* (10 t/m 12 jaar) van 29 juni tot 6 juli a.s. in Rijssen (Overijssel).
2. twee *jongenskampen* (13 t/m 15 jaar) van 6—16 en van 17—27 juli a.s. in Helvoirt (N.B.)

Inl.: Hum. Verbond, Postbus 114, Utrecht.

Euros, driemaandelijks tijdschrift. Uitg. v. d. Werkgroep 2000, Amersfoort in samenwerking met uitg. P. Brand, H'sum.

Voor mij ligt de jaargang 1967 van werkelijk internationale allure. Elk nummer is aan een bepaald thema gewijd met auteurs van wereldnaam. Ieder, die zich op een of andere wijze interesseert voor hedendaagse ontwikkelingen met toekomstperspectief, vindt in Euros iets van zijn gading. „Naar 2000", „Black-Power", „Massamedia en toekomst" en „Experimenteren met de maatschappij" waren de thema's van het afgelopen jaar, maar van betekenis voor de toekomst.

helderse reaktie

Van Antonio Rüeck uit Huisduinen (N-H) ontvingen wij de volgende reaktie n.a.v. de vraag wat wij met de humanistische erfenis van het Verbond aan moeten.

1. Volgens mij moeten de jongeren van het H.V. met en door de erfenis van het H.V., én met hun eigen inzichten en overtuigingen een nieuwe inhoud en vorm aan het Verbond geven;
2. zij moeten de ouderen van het H.V. er van kunnen overtuigen, dat zij (de jongeren) met hun overtuiging het toekomstige humanistische wereldbeeld moeten scheppen. Hierbij moge worden opgemerkt, dat dit een uiterst moeilijke opgave in zich bergt, gezien de gemiddelde leeftijd van de Verbondsleden (hetgeen volgens mij nog niet geheel wordt beseft in de jongerenkringen) 54 jaar is.

Tot zover Antonio Rüeck uit Huisduinen bij Den Helder.

libertijn

postgiro 1382777

f 7,25 per jaar

libertijn

TER INFORMATIE

De **Amsterdamse HJG** had 47 Belgen op bezoek van de Wemo. Wemo is de **Werkgemeenschap voor de Moraal**, een jeugdbeweging op vrijzinnig (d.w.z. buitenkerkelijk) humanistische basis, die reeds enkele jaren actief is in Vlaanderen. De leiding berust bij leraren in de moraal, een soort vormingsonderwijs. De leden zijn dan ook voornamelijk middelbare scholieren. Jaarlijks maken zij tijdens de krokusvakantie een reis naar het buitenland. Ditmaal waren zij gedurende enkele dagen in Amsterdam en hadden gevraagd of er kontaktavond kon zijn met jonge Nederlandse humanisten. Ten behoeve van de gasten opende men de avond met een zeer boeiende kauserie over Amsterdam — oud en nieuw — met dia's, verzorgd door de heer J. Weggelaar. Verder werd er gezongen, gaven onze Belgische vrienden enkele zeer humoristische voordrachten ten beste en was veel onderling, zowel tijdens het dansen als in de konversatie.

De **Apeldoornse jongeren** berichten over de „bestorming van Willem III”. In de kazerne van deze naam heeft men tezamen met militairen de film „Mondo Cane” gezien en daarna uitvoerig gediskussieerd over het gebodene. Het is kennelijk in de smaak gevallen, want men heeft gekonkludeerd: vaker zulke dingen.

Op de tweede avond van de jonge **Beverwijkse** groep heeft men een sekretaressen en een penningmeester gekozen, een voorzitter vond men voorlopig niet nodig. Overigens werd er die avond levendig gesproken over censuur met alles wat drom en dran zit en sprak men af dat de volgende avond in elk geval een meer feestelijk karakter moest krijgen.

Ook in **Emmen** heeft men een tweede avond georganiseerd voor de oudere jeugd van leden en belangstellenden van de H.V.-gemeenschap. Op het programma stond een zeer korte inleiding over aktuele kwesties, waarna men vrijelijk van gedachten kon wisselen.

De **Haarlemse** jongerengroep beschikt sinds kort één maal per week over een bescheiden zaaltje en wel op woensdagavond vanaf 20.30 uur in het Ankelklubhuis, Parklaan 45. Elke woensdagavond is het bestuur daar aanwezig en men hoopt dat er velen langs zullen komen om eens nader kennis te maken.

Uit **Den Helder** zijn de eerste klanken gekomen over jongeren-activiteiten. Het is allemaal nog zeer pril en men weet nog niet precies wat het gaat worden, maar belangstellenden kunnen zich voorlopig wenden tot de heer T. W. de Boer, Soembastraat 30, aldaar.

In het blad van de H.V.-gemeenschap **Hengelo** lezen we: Er zijn nog enkele plaatsen vrij in de buitenkerkelijke jongerengespreksgroep. Onze groep bestaat uit 16 tot 21-jarigen. Iedereen, die er belangstelling voor heeft, kan zich voor nadere inlichtingen wenden tot Margriet van der Vliet, Breemarsweg 623, tel. 16403.

Het jaarverslag van de **Rotterdamse H.J.G.** was zeer uitvoerig en het financieel overzicht was niet minder indrukwekkend. Door het bezit van eigen lokalen, een bar e.d. bereikt de jaarrekening de duizelingwekkende hoogte van meer dan f 10.000. Er zit schot in de Rotterdamse H.J.G. net als in de metro.

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum,

Handtekening

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum,

Handtekening

UTRECHT

W. Barentszstraat 57

redactie Libertijn

Franken
ale drukwerk

UTRECHT

W. Barentszstraat 57

redactie Libertijn

Franken
ale drukwerk

adressen

Het is van belang dat men deze lijst vergelijkt met de vorige, gezien de vele wijzigingen en aanvullingen.

HUMANISTISCHE JONGERENGROEPEN, JONGEREN- GESPREKSGROEPEN e.d.

(Sekretariaten of jongerencontactpersonen — CP)

Alkmaar	CP: mevr. G. de Kroon, C. de Bourbonstraat 19
Almelo	CP: mej. B. Takens, Hagedoornstraat 20
Amersfoort	CP: J. van Halm, Tuinstraat 22
Amstelveen/ Buitenveldert	Secr.: mej. M. Polderman, Rentmeesterslaan 80, Amstelveen
Amsterdam	Secr.: F. Eckhard, Lorentzlaan 57
Apeldoorn	Secr.: mej. H. J. Vos, P. Saenredamstraat 185
Arnhem	CP: mevr. M. E. Brons, Rietganssingel 31, Velp
Beverwijk	Secr.: mevr. W. C. H. Geutskens, H. Burgerstr. 35
Eindhoven	Secr.: Hanneke Zijlstra, Rielseweg 3
Gorinchem	CP: M. J. Engelvaart, Pr. Bernhardstraat 11
Den Haag	CP: Marijke v. d. Wal, 's-Gravensandelaan 134
Haarlem	CP: B. N. Binnendijk, Rijksstraatweg 278
Hengelo (O.)	CP: H. Schanssema, Warmelostraat 30
Hilversum	CP: mevr. W. de Vries, Adm. de Ruyterlaan 148
Laren (N.H.)	CP: mevr. A. Samama, Houtweg 11
Leeuwarden	CP: dhr. Visser, Gounodstraat 12
Leiden	CP: J. L. Martens, Gr. J. v. Stolberglaan 340, Leidschendam
Nijmegen	CP: F. M. Mos, Hertogstraat 45
Oss	CP: F. P. Bohlmeijer, Kuipers Rietbergstraat 224
Rotterdam	Secr.: mej. M. Wensvoort, v. Harmelenstraat 35d
Steenwijk	CP: M. Kiers, Olde Wheemestraat 1
Terneuzen	CP: P. Verhelst, Brederostraat 13
Utrecht	Secr.: L. J. de Smet, Jadelaan 32
Zaandam	CP: mevr. H. Gombert, Twiskeweg 13
Zeist	CP: mej. C. den Os, Huis ter Wege, Huis ter Heide
Zwolle	CP: mej. A. Lutje Schipholt, Heinoseweg 26, Dalfsen

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING (sekretariaten)

Hoofdbestuur: mej. S. Faber, Diaconessenhuis, v. Riebeeckweg 212, Hilversum

Arnhem:	mej. Ch. Perdeck, Sweelincklaan 56
Assen:	D. Coert, Anreperstraat 113a
Eindhoven:	mej. E. Zwaan, Gestelsestraat 156
Den Haag:	H. Sleetboom, Regentesselaan 84
Hilversum:	mej. C. Calo, Godelindeweg 4
Leiden:	mej. J. Boot, Steengarde 4, Leiderdorp
Zwolle:	J. v. d. Hout, Veldweg 4, Hattum

STUDENTENVERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG 'SOCRATES' (ab-actiaten)

Hoofdbestuur: Druivenstraat 14, Leiden

afd. Amsterdam: Wenckenbachstraat 70, Velsen-N (post: B'wijk)
afd. Delft: postbus 228
afd. Groningen: p/a Lorentzstr. 13a
afd. Leiden: postbus 334
afd. Utrecht: Jan van Riebeeckstraat 5 bis a

Met het voorbehoud dat er inmiddels zijn gewijzigd, vervallen of nieuwe bijgekomen. Wijzigingen en aanvullingen worden gaarne ontvangen door: secr. werkgroep J. & J., Postbus 114, Utrecht.